

શ્રી યશોવિજયજી

જૈન ગ્રંથમાળા

દાદાસાહેબ, ભાવનગર.

ફોન : ૦૨૭૮-૨૪૨૫૩૨૨

૩૦૦૪૮૪૬

વાચસપતિ આચાર્યદેવ શ્રીમદ,
કદસૂરીશ્વરજી મહારાજ

સુરસતીધંપતિ

ભગવાન શ્રીમહાવીરપરમાત્માની

પ્રથમદેશના

પ્રેરક - સંત્યાજક

પૂ. પંજ્યાસપ્રવર શ્રી

સુધાંશુ વિજયજી ગણિવર્ય

સંપાદક

- મુનિશ્રી
મુક્તિપ્રભવિજયજી

णमोत्थुणं समणस्स भगवओ महावीरस्स
श्रीदान-प्रेम-रामचन्द्रसूरि सद्गुरुभ्यो नमः

प्रथम देशना

लगवान श्री महावीर परमात्मानि

- प्रवचनकार

पूज्यपाद व्याख्यानवाचस्पति
गच्छाधिपति, आचार्यदेव श्रीमद्
विजयरामचन्द्रसूरीधरजी महाराज

- प्रेरक - संयोजक

पूज्यपाद पंन्यासप्रवरश्री
सुधांशुविजयजीगणिवर्य

संपादक :-

પ્રકાશક :

પૂજ્ય માતૃશ્રી ઇન્દ્રજ્યોત્સના

C/O. સુરેશચન્દ્ર નેમચન્દ્ર શાહ

રૂ. નેમજી બિલ્ડીંગ-કલુપીઠ

સુરત-૩૩૪૦૦૩

વિષય — પ્રવચન સંગ્રહ

આવૃત્તિ : પ્રથમ

નકલ : ૧૦૦૦

મૂલ્ય : રૂપિયા બે

પ્રેરક-સંયોજક

પૂજ્યપાદ પંન્યાસ પ્રવરશ્રી

સુધાંશુવિજયજી ગણિવર્ય

પ્રાપ્તિ સ્થાન :

જયંતિલાલ ખુશાલદાસ શાહ

(ખંભાતવાળા)

નાલંદા કોર્પોરેશન-‘મનસુખ નિવાસ’

188, ખેતવાડી બેન્ક રોડ,

મુંબઈ-400004

ફો. નં. 382237.

મુદ્રક :

સૌ રાજદ્ર દ્રસ્ટ વતી

. . શ્રી મનુભાઈ બી. નાયક

. . ‘પ્રતાપ’ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ

પ્રતાપસદન, નાણાવટ, સુરત

પ્રેરક-તથા સંયોજક

પૂજ્યપાદ, સકલાગમરહસ્યવેદી
આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્
— વિજયદાનસૂરીશ્વરજી —
મહારાજના પટ્ટધર પૂજ્યપાદ
સિદ્ધાન્તમહોદધિ વાત્સલ્યનિધિ
આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્
— વિજયપ્રેમસૂરીશ્વરજી —
મહારાજના પટ્ટધરરત્ન પૂજ્ય-
પાદ પરમશાસનપ્રભાવક વ્યા-
ખ્યાન-વાચસ્પતિ સુવિશાલગચ્છા-
ધિપતિ આચાર્યભગવંત શ્રીમદ્
— વિજયરામચન્દ્રસૂરીશ્વરજી —
મહારાજના પટ્ટપ્રભાવક પ્રભાવક
પ્રવચનકાર પૂજ્યપાદ
આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્
— વિજયમુક્તિચન્દ્રસૂરીશ્વરજી —
મહારાજના વિક્ષાન શિષ્યરત્ન
પૂજ્યપાદ પંન્યાસ પ્રવરશ્રી
— સુધાંશુવિજયજીગણિવર્ય —

પ્રકાશકીય :-

પરમપૂજ્ય પંન્યાસ પ્રવરશ્રી સુધાંશુવિજયજીગણિવર્યની પાવન
પ્રેરણાથી શ્રુતભક્તિરૂપે આ પુસ્તક પ્રકાશિત કરતાં અમે અત્યંત
આનન્દ અનુભવીએ છીએ.

શ્રુતભક્તિની અમારી ભાવના આ રીતે સફળ થવા બદલ
પૂજ્યપાદશ્રીના અમે અત્યંત ઋણી છીએ.

—પ્રકાશક

પૂજ્યશ્રીની પ્રેરણાથી પ્રસિદ્ધ થયેલ પુસ્તકો

યુવાનીનો સદુપયોગ	રૂ. ૧-૦૦
આત્મધર્મ	રૂ. ૧-૨૫
સદાચાર	રૂ. ૧-૨૫
આરાધનાનો માર્ગ	રૂ. ૧-૫૦
સાર્થકયનો સહમાર્ગ	રૂ. ૫-૦૦
* શ્રી પર્યુષણ અષ્ટાલિકા વ્યાખ્યાન	રૂ. ૨-૦૦
કલિકાલના જીવોનું ગુણવર્ણન	રૂ. ૫-૦૦
* જૈન-પ્રવચન	રૂ. ૧-૦૦
શ્રી કાનજી સ્વામી વિચાર સમીક્ષા	રૂ. ૨-૫૦
શ્રી જિનસ્નાત્ર મહોત્સવ મહિમા	રૂ. ૨-૦૦
સકારા પંચ દુર્લભા	રૂ. ૧-૦૦
ચાતુર્માસિક અલંકારો	રૂ. ૧-૫૦
માનવજીવનનો સાર	રૂ. ૨-૨૫
ખિન્દુમાં સિન્દુ ભા. ૧ થી ૫ (સેટ)	રૂ. ૧૦-૦૦
વિશ્વધર્મ ?	રૂ. ૨-૦૦
પ્રથમ દેશના	રૂ. ૨-૦૦
વિજયઢીરસૂરીશ્વરજી મહારાજ	રૂ. ૨-૦૦
આત્મામાંથી પરમાત્મા	રૂ. ૨-૦૦
શ્રી જિનારા	રૂ. ૨-૦૦

* આ નિશાનીવાળા પુસ્તકો અપ્રાપ્ય છે.

પ્રાપ્ય પુસ્તકો પેજ નં. ૨ પર આપેલા પ્રાપ્તિસ્થાનેથી મળશે.

શાસન દિવાકર જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ પિજય રામચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજા

શાસ્ત્રોના શબ્દ કાજે સકલજગતની સાથ જેઓ અગ્રમે
ભકતો જેનાં સદાયે ગુરુવર ! કહી પાદ અંગૂઠ ચૂમે
વ્યાખ્યાતા વિશ્વનાં ઓ ! જિનવચન કહી સઘ સંસાર તારો
સ્વચ્છિત્રી નારાયણ ! પ્રવર ગુણનિયે ! વન્દનાને રસીકારો.

પ્રવચનકાર :

વ્યાખ્યાન વાચસ્પતિ

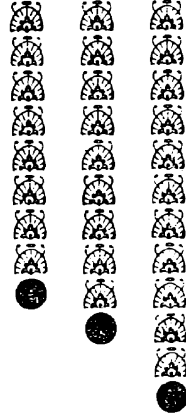
પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્

વિજયરામચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ

પ્રેરક : સંયોજક

પૂજ્ય પંન્યાસપ્રવરશ્રી

સુધાંશુવિજયજી ગણિવર્ય

પ્રથમ દેશના

ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માની

સંપાદક :-

સંપાદક તરફથી :

પુસ્તકનું નામ છે-‘ પ્રથમ દેશના ! ’ ચરમ તીર્થપતિ શ્રી મહાવીર પરમાત્માએ તીર્થસ્થાપનાના દિવસે આપેલ પ્રથમ દેશનાનું આછું પાતળું રેખાંકન પૂ. પ્રવચનકાર મહાપુરૂષે આ પ્રવચનમાં કરેલ છે.

ચરમતીર્થપતિ શ્રી મહાવીરપરમાત્માના ચૈત્ર સુદ ૧૩ના જન્મકલ્યાણકના દિવસે અપાયેલ આ પ્રવચનમાં ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા કોણ હતાં ? કેવાં હતાં ? એ તારક તીર્થકરદેવે આપણા અને સમસ્ત વિશ્વના કલ્યાણ માટે શું શું કર્યું છે અને શું શું કરમાવ્યું છે ? તે જાણવા માટે આ પ્રવચનનું વાંચન અતિ આવશ્યક છે.

ભગવાનના જન્મકલ્યાણકને બદલે જ્યન્તિનું નામ આપી એ દિવસે ભગવાનના સંદેશા ફેલાવવાના બહાના નીચે આજે અનેક પ્રોગ્રામો અને સ્વાર્થપોષક ભાષણો થતાં દેખાય છે જેમાં ભગવાનની જ આજ્ઞા વિરૂદ્ધ વાતો રજૂ થતી પણ જોવા મળે છે.

શ્રોતાઓ જો સજ્ઞાન બને તો આવા ભાષણો કરનારાઓને સ્ટેજ પરથી નીચે ઉતરી ચાલતી પકડવી પડે ને ભગવાન શ્રી તીર્થકરદેવની થતી ધોર આશાતના અટકી જાય.

ભગવાન શ્રી તીર્થકરદેવનો સાચો સંદેશો શું છે ? એ જાણવા આ પુસ્તક વાંચી જવા ખાસ ભલામણ છે.

— મુનિ મુક્તિપ્રભવિજય

પ્રથમ દેશના

ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મની

જીવનને જાણવું એ માટે કે-બહુમાનવાળા

બનીને આજ્ઞાના અમલમાં તત્પર બનાય :

આ અવસર્પિણી કાળમાં ભગવાન શ્રી ઋષભદેવસ્વામીજીથી માંડીને ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ પર્યન્ત થઈ ગયેલા ચોવીસ તીર્થપતિઓમાં, ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા એ છેલ્લા તીર્થપતિ છે, કે જેઓના શાસનમાં મોક્ષમાર્ગનું આરાધન કરવાનું સફળાગ્ય આજે આપણે પામ્યા છીએ. તે ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માનો આજે જન્મકલ્યાણનો દિવસ હોવાને લઈને, આ દિવસે તો ખાસ કરીને તે ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા કોણ હતા કેવા હતા, અને એ પરમ તારકે આપણા અને સારાય જગતના કલ્યાણને માટે શું શું કરમાવ્યું છે, તે જાણવાને માટે અને એ જાણીને આરાધ્યની આરાધનામાં ઉજ-

માળ બનવાને માટે, પ્રયત્નશીલ બનવું જોઈએ આરાધનાદિના
 હેતુઓને આશ્રયીને જ આવા દિવસોનું ઉદ્ધાપન આ શાસનમાં
 વિહિત કરાયેલું છે અને તેના અમલને માટે આજે આપણે
 એકત્રિત થયા છીએ. ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોના ચ્યવનના,
 જન્મના, દીક્ષાના, કેવલજ્ઞાનના અને નિર્વાણના-આ પાંચેય
 દિવસોને શ્રી જૈનશાસનમાં કલ્યાણક-દિવસો તરીકે માનવામાં
 આવે છે. ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોના ચ્યવનના દિવસને,
 જન્મના દિવસને, દીક્ષાના દિવસને, કેવલજ્ઞાનના અને
 નિર્વાણના દિવસને-એ પાંચેય દિવસોને કલ્યાણક-દિવસો તરીકે
 માનવાનું પ્રધાન કારણ એ છે કે-એ આત્માઓ જગતનું
 કલ્યાણ કરવાની ભાવનાથી શ્રી તીર્થંકરપણાને પામે છે. ઉપરાંત
 એ પુણ્યાત્માઓ જ્યારે ચ્યવે છે, જન્મે છે દીક્ષિત બને છે,
 કેવલજ્ઞાન પ્રગટાવે છે અને નિર્વાણ પામે છે, ત્યારે નરકમાં
 રહેલા નારકીઓને પણ ક્ષણ વાર સુખ થાય છે. ભગવાન શ્રી
 જિનેશ્વરદેવોના જીવનનો અને શાસનનો મહિમા બરાબર
 સમજી શકીએ, તો એ સમજાયા વિના રહે નહિ કે-જે
 પુણ્યાત્માઓએ જગતના જીવોનું એકાન્તે કલ્યાણ કરવાને
 ઇચ્છ્યું, જે પુણ્યાત્માઓએ જગતના પ્રાણી માત્રના કલ્યાણને
 કરવાની ભાવનાને એકસાત બનાવી દીધી અને તે દ્વારા સર્વો-
 ત્તમ કોટિના પુણ્યકર્મને આંધ્યું તથા નિકાચિત કર્યું, તે કર્મનો
 જે ભવમાં વિપાકોદય થવાનો હોય તે ભવમાં તે પુણ્યા-
 ત્માઓ જ્યારે ચ્યવે, ત્યારે આખા જગતનું મંગલ થવાનું છે એ
 સૂચવવાને માટે ય ઇન્દ્રાદિ ઉજ્જવણી કરે તેમાં આશ્ચર્ય પામવા
 જેવું કાંઈ છે જ નહિ. એ પરમ તારકોના કલ્યાણક-

દિવસોની ઉજવણી પણ સુખને માટે થાય છે. એ તારકોનું અન્તિમ જીવન અનુપમ કોટિનું હોય છે. ચ્યવનથી નિર્વાણ પર્યન્ત, એક પણ અનુચિતતાને એ તારકોના જીવનમાં અવકાશ મળતો નથી. શ્રી તીર્થંકરભવનું જીવન, એ એક એવું ઉમદા જીવન છે કે-એ જીવનને માત્ર સમજી લઈએ તો પણ એ પરમ તારકો પ્રત્યે એવી ભક્તિ જાગે, કે જેનું વર્ણન થઈ શકે નહિ. એ જીવન એવું ઉત્કૃષ્ટ કોટિનું હોય છે કે-એવું જીવન તો તે જ જીવી શકે કે, જે એમના જેવા થાય. જેઓ એવી સ્થિતિને પામ્યા નથી, તેઓ એ તારકોએ જીવેલા જીવનને તથાપ્રકારે જીવી શકે એ બને નહિ. એ તારકોના જીવનને એવી રીતિએ જાણવું જોઈએ અને એવી રીતિએ સાંભળવું જોઈએ. કે જેથી સર્વોત્તમ કોટિના આત્માઓ કેવા પ્રકારના હોય છે, તેનો ખ્યાલ આવે; એ ખ્યાલ આવવાના પ્રતાપે એ પરમ તારકો પ્રત્યે ભક્તિભાવ જાગે; ભક્તિભાવ જાગે એટલે એ તારકોની આજ્ઞા શી છે એને સમજવાનું મન થાય; અને એ આજ્ઞા રૂપે એટલે એ આજ્ઞાઓને અમલ કરવાને માટે સર્વસ્વને હોમવાની ભાવના પેદા થાય. એ પુણ્યાત્માઓ જેવું પુણ્ય ઉપાર્જીને અને જેવી આરાધના કરી અન્તિમ ભવમાં આવે છે, તેવી રીતિએ અન્ય આત્માઓ આવી શકતા જ નથી, માટે એ તારકોનું જીવન અજોડ હોય છે. એ જીવનને જાણીને એ જીવનને જીવનાર પરમ તારકો પ્રત્યે ખૂબ ખૂબ બહુમાનવાળા બનવું જોઈએ અને એ પરમ તારકો પ્રત્યે સારી રીતિએ બહુમાનવાળા બનીને એ તારકોની આજ્ઞાઓનો અમલ કરવાને માટે તત્પર બનવું જોઈએ.

ત્રણ પદો ઉપરથી દ્વાદશાંગી રચાઈ પણ

આપણે એટલાથી માર્ગ પામી શકત ?

અત્યારે તો આપણે ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માનો ઉપદેશ શો છે, તેનો ટૂંકો ખ્યાલ આપવાનો વિચાર રાખ્યો છે. એ તારકના જીવનને અંગે તો જેટલું કહીએ તેટલું એણું જ રહેવાનું. એ તારકનો ઉપદેશ પણ કલાક-સવા કલાકમાં કેટલોક કહેવાય ? જો કે-એ તારકનો ઉપદેશ આમ તો ત્રણ પદોમાં પણ આવી જાય છે. ભગવાનના શ્રીમુખેથી ઉચ્ચારાએલાં માત્ર ત્રણ પદોને સાંભળવાથી તો, ભગવાનના પદ્મશિષ્યો કે જેમને ગણુધરભગવાનો કહેવાય છે, તેમને આખા જગતનું જ્ઞાન થઈ જાય છે. ઉપ્પનેહ વા વિગમેહ વા અને ધ્રુવેહ વા -આ ત્રણ પદો ભગવાન બોલે અને ગણુધરભગવાનો સાંભળે એટલા માત્રથી ગણુધરભગવાનનો એવો તો ક્ષયોપશમ પેદા થઈ જાય છે કે-તેઓ માત્ર અન્તર્મુહૂર્તમાં જ દ્વાદશાંગીની રચના કરે છે, કે જેના બંદે શાસન ચાલે છે. એ ત્રણ પદોના શ્રવણ માત્રથી અહીં બેઠેલા બધા, ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોના ઉપદેશને સમજી શકે ખરા ? નહિ જ, તેવું સામર્થ્ય આપણા કોઈમાં ય નથી. ભગવાને જે પદો કહ્યાં તે જ ત્રણ પદોને કહીને ગણુધરભગવાનો જો વિરામ પામ્યા હોત અને દ્વાદશાંગીની રચના ન કરી હોત તો શું થાત ? તે દ્વાદશાંગીને અવલંબીને બીજા મહાપુરુષોએ જે રચનાઓ કરી છે, તે શાસ્ત્રરચનાઓ પણ જો આપણને ન મળી હોત, તો આપણા જેવાને માટે માર્ગની પ્રાપ્તિ દુર્લભ જ હતી ને ? ભગવાને કહેલા ત્રણ પદો ઉપરથી શ્રી ગણુધરભગવાનોએ દ્વાદશાંગીની

રચના કરી અને તેમાં ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોના ઉપદેશને ઠાંસી-ઠાંસીને ભર્યો. તે ઉપદેશને પણ પૂર્વે થઈ ગયેલા મહા-પુરૂષોએ વિસ્તાર્યો અને ખીલવ્યો. એનો જ એ પ્રતાપ છે કે-આજે આપણે ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ ફરમાવેલા માર્ગને જાણી શકીએ છીએ અને આરાધી શકીએ છીએ. જે પરમ તારકના જન્મકલ્યાણકની આજે તિથિ છે, તે ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માની પહેલી પણ ગણાય અને ખીજી પણ ગણાય તેવી દેશનાનો સાર, પરમ ઉપકારી, કલિકાલસર્વજ્ઞ, આચાર્યભગવાન શ્રીમદ્ હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ સંગ્રહીત કરેલો છે અને આજે આપણે તેના આધારે જ ભગવાનના ઉપદેશ સંબંધી થોડો વિચાર કરવો છે. શ્રીમદ્ હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માનું જીવનચરિત્ર લખતાં, તે પરમ તારકે ઋગ્વેદિકાના તીરે કેવલજ્ઞાન પામ્યા પછીથી ત્યાં દેશનાના કલ્પને જાળવીને તરત અન્યત્ર જઈને જે દેશના આપી, તેનો ટૂંકમાં પણ સુંદર ખ્યાલ આપ્યો છે.

કેવલજ્ઞાન વિના ધર્મતીર્થ સ્થાપે નહિ :

તમે જાણતા હશે કે-ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોના અન્તિમ જીવનનો મહિમા અનોખો જ હોય છે. એ જન્મે છે ત્યારે રાજપુત્ર તરીકે જ જન્મે છે. જન્મતાંની સાથે જ એ પરમ તારકે ચોસઠ ઇન્દ્રોની સેવાને પામે છે. એ તારકે તો ગર્ભમાં રહ્યા છતાં પણ ઇન્દ્રાદિકથી સ્તવાય છે અને સેવાય છે. ગર્ભમાં રહેલા પણ તેઓ ત્રણ નિર્મલ જ્ઞાનોએ સહિત હોય છે. આવા જ્ઞાની, અસંખ્ય ઇન્દ્રોના ગુરૂ અને

ત્રણ લોકના નાથ એવા પણ એ તારકો, દુન્યવી સઘળી જ સાદ્યખીનો ત્યાગ કર્યા પછીથી પણ, પોતાની પૂર્વની ભાવનાનો અમલ ક્યારે કરે છે, એ જાણુ છો ? એ તારકોને સ્થાપવાનો માર્ગ સામાન્ય કોટિનો હોતો નથી. એ તારકોએ સારાય વિશ્વના જીવોના કલ્યાણની ભાવનામાં રમણ કરેલું હોય છે. આથી માર્ગ પણ એવો સ્થાપવો જોઈએ, કે જે માર્ગ એ ભાવનાને અનુરૂપ હોય. અમુક જ રીતિએ વર્તવાનો એકસરખો માર્ગ જ જો એ તારકો સ્થાપે, તો સૌમાં તે માર્ગનો અમલ કરવાનું સામર્થ્ય ક્યાંથી હોય ? સૌમાં એકસરખું સામર્થ્ય ન હોય, તો પછી શું સામર્થ્યહીન જીવો માર્ગની આરાધનાથી વંચિત જ રહે ? નહિ, સામર્થ્યહીન પણ આરાધના કરી શકે, એવો માર્ગ જ એ તારકો બતાવે. જેઓમાં માર્ગની આરાધના કરવાની હોય, તેઓ સામર્થ્યસંપન્ન હોય કે સામર્થ્યહીન હોય તે છતાં પણ, સૌ કોઈ આરાધના કરી શકે તેવો માર્ગ એ તારકોને સ્થાપવાનો હોય છે. તેવો માર્ગ મામુલી જ્ઞાનના બળે ન સ્થપાય. એ માટે તો સંપૂર્ણ જ્ઞાન જોઈએ. આથી જ ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવો કેવલજ્ઞાનને ઉપાજ્યા વિના ધર્મતીર્થની સ્થાપના કરતા નથી.

ગૃહસ્થજીવનમાં વિરકિત અજોડ અને

ત્યાગીજીવનમાં અપ્રમત્તતા અજોડ :

કેવલજ્ઞાનને ઉપાર્જવાને માટે એ પરમ તારકો ઉત્કટ કોટિની તપશ્ચર્યા આદિ જે કાંઈ આવશ્યક હોય તેને અપ્રમત્ત-પણે આચરે છે. એ પરમ તારકો સંસારની અપૂર્વ કોટિની

સાહ્યબીને તજીને અનગારજીવનને. સ્વીકાર્યા પછીથી જ્યાં સુધી
 કેવલજ્ઞાન ન થાય ત્યાં સુધી, જમીન ઉપર પગ માંડીને બેસતા
 નથી, વર્ષોનાં વર્ષો સુધી પણ ખડે પગે રહીને કેવલજ્ઞાનને
 પ્રગટ કરવાનો અપૂર્વ કોટિનો પ્રયત્ન તેઓ કરે છે. બીજાનું તે
 સામર્થ્ય કે કૌવત નથી. ભગવાન શ્રી ઋષભદેવસ્વામી દીક્ષિત
 બન્યા પછી એક હજાર વર્ષ સુધી જમીન ઉપર બેઠા નથી
 અને ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા દીક્ષિત બન્યા પછી ૧૨૥
 વર્ષો સુધી જમીન ઉપર બેઠા નથી. દીક્ષિત બન્યા બાદ કેવલ-
 જ્ઞાન પ્રગટાવીને જ એ ઝંખ્યા. બીજાઓને માટે પણ એ
 તારકોએ જો એવી જ આજ્ઞા કરી હોત તો ? પરિણામ એજ
 આવત ને કે-કાં તો દીક્ષિત બનત નહિ અને કદાચ દીક્ષિત
 બનત તો પણ થાકીને પડતું મેલત ? એ તારકોનું જીવન તો
 એવા તારકોજ જીવે. બીજાનું કામ નહિ. એ તારકોનું ગૃહસ્થ
 પણાનું જીવન એકાન્તે વિરક્તિમય હોય છે અને એથી એ
 જીવનને સાંભળતાં જેમ ભક્તિ જાગે તેમ છે, તેજ રીતિએ એ
 તારકોનું દીક્ષિતજીવન પણ અપ્રમત્તતાથી ભરચક હોય છે અને
 એથી એ જીવનને સાંભળતાં પણ ભક્તિ જાગે તેમ છે ભોગ
 સંપત્તિમાં એ તારકોની જે વિરક્તિ હોય છે તેનો અને અણુ-
 ગારપણામાં એ તારકો જે કષ્ટમય જીવન જીવે છે તેનો જોડો
 શું મળી શકે તેમ છે ? એ તારકોનું શું ગૃહસ્થજીવન કે શું
 અણુગારજીવન-એ બેય જીવનો એવાં હોય છે કે-બીજાઓને
 તો હાથ જ નેડવા પડે. આપણે પૂર્વે કદાચ એ તારકોને
 સાક્ષાત્ પણ જોયા હશે, પણ તે વખતે કાળજી ઠેકાણે નહિ
 હોય. હજુ પણ આપણું કાળજી કેટલું ઠેકાણે છે, એ વિચારવા
 જેવું છે. આજે તમે એ તારકોના જીવનમાંથી શું શોધી કાઢો ?

એ તારકોની વિરક્તિ અને એ તારકોની અપ્રમતતા ઝટ આંખે ચઢે ? કોઈના પણ વાસ્તવિક કોટિના ત્યાગી જીવનને સારી આંખે જોવાની તમારામાં શક્તિ છે ? કોઈના પણ ત્યાગમય જીવનને જોતાં અનુમોદનાનો ઉલ્લાસ પ્રગટે, એટલી લાયકાત પણ તમારામાં છે ? શ્રી તીર્થંકરદેવોના જીવનનો મહિમા સમજવાને માટે પણ આત્મામાં લાયકાત પ્રગટવી જોઈએ છે. મહાપુરૂષો શ્રી તીર્થંકરદેવોના જીવનની મહત્તાને પિછાણી શક્યા હતા અને એથી જ એ મહાપુરૂષોએ તો કહી દીધું કે— દુન્યવી સુખમાં એમની વિરક્તિ અજોડ અને ત્યાગી જીવનમાં એ જે કષ્ટ સહન કરે છે તે પણ અજોડ ! એ તારકોના અન્તિમ જીવનમાં અનુચિતતાનું નામ—નિશાન પણ હોતું નથી. અનુચિત ગણાય એવી એક પણ કરણીને તેઓ આચરતા નથી. શ્રી તીર્થંકરદેવોના જીવનના મહિમાને જે કોઈ સમજી શકે, તેને એમ લાગ્યા વિના રહે જ નહિ કે—આવા પુણ્યપુરૂષો ચ્યવે ત્યારથી ઇન્દ્રાદિક દ્વારા સ્તવાય અને સેવાય, એમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું કંઈ છે જ નહિ અને આવા જીવનનો જોટો ખીજો કયાંય શોધ્યો જડે તેમ પણ નથી.

હરકોઈ અવસ્થામાં મોહની સાથે

સંગ્રામ ખેલનારા બનવું જોઈએ :

આપણે જાણીએ છીએ કે—ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા ઋજુવાલિકાના તીરે કેવલજ્ઞાન પામ્યા હતા. કેવલજ્ઞાનની સાથેસાથ જ કેવલદર્શન પ્રગટે છે. ચાર ઘાતી કર્મો મૂળમાંથી જાય તો જ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન પ્રગટે. તેમાંય મોહનીય કર્મ બહુ પ્રબલ હોય છે. શ્રી તીર્થંકરદેવોએ અને ખીજા પણ

મહાપુરૂષોએ મોહને કેવી રીતે માર્યો એ સમજાવે, તો એ સામર્થ્ય મેળવવાનું મન થાય. મોહને મારવાનું મન થાય અને તેવું સામર્થ્ય ક્રમે ક્રમે પ્રાપ્ત કરાય, એટલે ઘરમાં બેઠેલા તમે અને નિર્ઘન્ય એવા અમે થોડે-વધતે અંશે પણ મોહનો કૂટો કાઢવાનો પ્રયત્ન કરીએ. શ્રી તીર્થંકરદેવને જેવી રીતે પિછાનવા જોઈએ, તેવી રીતે પિછાનીએ એટલે મોહની સાથે સંગ્રામ ખેલવાનું મન થયા વિના રહે નહિ. શ્રી જિનનો સેવક, મોહની સાથે સંગ્રામ ખેલનારો હોય. મોહ જે જે જાતિની સામગ્રી ખડી કરે, તેને અવસર આવે તો ભોગવવા આદિ છતાં અને મોહની સાથે રહેવું પડે તો રહેવા છતાં પણ, શ્રી જિનનો સેવક મોહની સાથે રહેવામાં નામોશી સમજે. ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માના સેવક બનવું હશે, તો મોહના મિત્ર નહિ રહેવાય. આપણે જો મોહના મિત્ર હોઈએ, તે આપણને તે કલંક રૂપ લાગવું જોઈએ. ભગવાન અન્તિમ જીવનની કોઈ પણ અવસ્થામાં મોહના મિત્ર હતા જ નહિ. તે તારકનું બાલજીવન જોઈએ, યુવાનજીવન જોઈએ કે રાજ્યજીવન જોઈએ—કયાંય મોહ સાથે મિત્રતા નહોતી. તે તારકોના બાલજીવનનું, યુવાનજીવનનું અને રાજ્યજીવન આદિનું પણ મહાપુરૂષોએ વિસ્તારથી વર્ણન કર્યું છે—તે એક જ હેતુથી કે—બાલકાલની કીડા કરતાં ય એ તારકોનો મોહ સાથેનો સંગ્રામ ચાલુ હતો, યુવાનવયે ભોગો ભોગવતાં ય એ તારકોનો મોહ સાથે સંગ્રામ ચાલુ હતો અને અનગારજીવનમાં તો મોહ સાથે સંગ્રામ ચાલુ હોય તેમાં તો કહેવાપણું હોય જ શાનું ? એ દૃષ્ટિએ જ ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માનું આખું જીવન જોવા જેવું છે. ભગવાન

શ્રી મહાવીર પરમાત્મા કહ્યા, એટલે સર્વ શ્રી તીર્થંકરદેવો આવી જ ગયા. સર્વ શ્રી તીર્થંકરદેવોનાં જીવન એવાં જ અનુપમ કેટિનાં હોય છે. એમાં ઉંચા-નીચાનો ભેદ પાડનારાઓ અજ્ઞાનીઓ છે. આત્મિક ગુણોની અપેક્ષાએ અથવા તો શ્રી તીર્થંકરજીવનની વિશિષ્ટતાઓની અપેક્ષાએ, સર્વ શ્રી તીર્થંકરદેવો સમાન જ ગણાય એટલે નામ વિગેરેનો ભેદ એ એ કોઈ મહત્વની વસ્તુ નથી. આ રીતિએ તમે જો ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માના જીવનનો અભ્યાસ કરવા માંડો, તમે સમજો અને તમારાં બચ્ચાંઓને પણ અજાણ ન રાખો, તો ઘર ન છૂટે અને ઘરમાં રહેવું પડે તો ઘરમાં રહેવા છતાં ય મોહ સાથે સંગ્રામ કરતા કેમ રહેવાય તે સમજી શકાય. સાધુજીવનમાંય મોહ નથી કનડતો એમ નહિ, પણ આ સમજી હોય તો સાધુજીવનમાંય મોહ આવીને ફાવી ન જાય. મુનિજીવનમાં પણ અનુકૂળતા અને પ્રતિકૂળતા બેય હોય. મુનિજીવન એટલે અનુકૂળતાઓનો ત્યાગ અને પ્રતિકૂળતાઓનો સ્વીકાર, છતાં બેય આવે. અનુકૂળતાઓને સર્વાંશે તજવાનો અને પ્રતિકૂળતાઓને ભોગવવાનો અભ્યાસ મુનિજીવનમાં કરવાનો હોય છે. મળેલી અનુકૂળતાઓને તજવી અને નહિ મળેલી પ્રતિકૂળતાઓને પણ ભોગવવી-બહુ આનંદથી, ઘણી શાન્તિથી, આત્માનો નિસ્તાર માનીને ભોગવવી ! સાધુજીવન તો તો જ પળે, કે જો અનુકૂળતાની સુગ આવે. સુગ એટલે અનુકૂળતાઓ આવી આવીને પટકાય, તોય તે ગમે નહિ ! પ્રતિકૂળતાઓને ઉભી કરી કરીને એવી રીતિએ ભોગવવી, કે જેથી કર્મજન્ય રોગાદિ કે દુર્જનજન્ય આપત્તિ આવે ત્યારે મેડૂની જેમ નિષ્પ્રકમ્પ રહી શકાય. એ રીતિએ વત્યાં વિના નિસ્તાર થઈ શકે તેમ

નથી. શ્રી તીર્થંકરદેવોએ અનુકૂળતાઓને લાત મારી છે અને પ્રતિકૂળતાઓને ઉભી કરી ખૂબ સમાધિમય બનીને ભોગવી છે. આ વાત આપણા ધ્યાનમાં આવવી જોઈએ અને હરેક અવસ્થામાં મોહને મારવાનો વિચાર કાયમ બનવો જોઈએ. આવી રીતિએ જો પ્રભુના જીવનનો અભ્યાસ કરીએ. તો જ આપણે એ તારકોની આજ્ઞાને પાળવાને સમર્થ બની શકીએ. કેવલજ્ઞાન પામતાં પૂર્વે ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોના આત્માઓ જે રીતિએ વર્ત્યા છે. તે જોઈએ તો આપણને એમ જ લાગે કે-એ રીતિએ વર્તવાથી ઘાતી કર્મોનો ક્ષય થવો એ મુશ્કેલ નથી. ગહસ્થપણે ગમે તેટલા સુકોમળ હોવા છતાં પણ, સાધુપણેએ કઠોર જ બન્યા છે. ભગવાના જીવનને વાંચવા, સાંભળવા આદિ દ્વારા આ સાર લેવો જોઈએ. આપણે એના સેવક છીએ અને એની આજ્ઞા મુજબ વર્તનારા બનીને આપણે આપણા મોહને મારવો છે. એમના જેવું સામર્થ્ય આપણામાં નથી એટલે એ તારકોની જેમ આપણાથી વર્તી શકાય તેમ નથી, પણ આપણે આપણા સામર્થ્ય મુજબ કયી રીતિએ મોહની સાથે સંગ્રામ ખેડી શકીએ તેમ છીએ, એ આ તારકોની આજ્ઞામાંથી આપણે જાણી શકીએ તેમ છીએ; એ માટે જ આજે આપણે ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માના ઉપદેશનો ટૂંકમાં પણ ખ્યાલ આપવાનો વિચાર રાખ્યો છે.

લવે લવે શ્રી જિનેશ્વરદેવના ચરણની

સેવા મેળવવાનો દૃઢ સંકલ્પ કરો :

ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા ઋગ્ગુવાલિકા નદીના તીરે કેવલજ્ઞાન પામ્યા, કે તરત જ દેવતાઓએ આવીને ત્યાં સમ-

વસરણુની રચના કરી. એ સમવસરણુમાં વિરાજમાન થઈને
 ભગવાને દેશના દીધી. એ વખતે અનેક દેવતા, મનુષ્ય આદિ
 હાજર હતા, પણ તેમાં એકેય આત્મા એવો નહોતો કે જે
 ભગવાનની દેશનાને ઝીલીને સર્વવિરતિ ધર્મનો સ્વીકાર કરે.
 શ્રી તીર્થંકરદેવની પહેલી દેશનામાં ભાગ્યે જ એવું બને,
 પણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માની પહેલી દેશનામાં એ
 બન્યું, ભરતને માથે એ એક મોટું કલંક ગણાય છે. સાચા
 મહાપુરૂષની દેશનાને કોઈ ન ઝીલે, તો તે કોનું કલંક
 ગણાય? સાંભળનારનું જ ને? શાસ્ત્રમાં નોંધ લેવાઈ કે—
 ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માની પહેલી દેશના ખાલી
 ગઈ, તે ભરતને માટે કલંક રૂપ છે. આવું બનવાનું છે એમ
 ભગવાન તો જાણતા હતા, પણ કલ્પ ખાતર ત્યાં દેશના
 આપી. કલ્પ પૂરતી દેશના આપીને ભગવાને ત્યાંથી તરત જ
 વિહાર કર્યો અને જ્યાં ગણધર થાય તેવા આત્માઓ
 નિકટમાં હતા તેવી અપાપા નગરીમાં પધાર્યા, ત્યાં પણ
 દેવતાઓએ મહાસેનવન નામના ઉદ્યાનમાં સમવસરણુની રચના
 કરી અને તેમાં વિરાજીને ભગવાને દેશના દીધી. ભગવાનની
 વાણીનો એ પણ અતિશય હોય છે કે—તે સર્વ સાંભળનારા-
 ઓના સર્વ સંશયોને છેદે; એટલું જ નહિ, પણ પર્ષદામાં
 બેઠેલા મનુષ્યો આદિ સર્વ પ્રાણીઓની ભિન્ન ભિન્ન ભાષાઓમાં
 તે વાણી પરિણામ પામે. સૌને લાગે કે—ભગવાન આપણી
 ભાષામાં જ ઉપદેશ આપી રહ્યા છે. તમને કદાચ એમ થતું
 હશે કે—આપણને તે સાંભળવા મળે તો કેવું સાડું? આપણે
 એવા સ્થળે જન્મીએ, કે જ્યાં એ સાંભળવાને મળે
 —એવી ઇચ્છા તો થાય ને? ખરેખર, એ ઇચ્છા કરવા જેવી

પણ છે અને એ ઇચ્છાને કરી જાણો તો ફળે તેવી પણ છે.
 આપણે જો તેવો દૃઢ સંકલ્પ કરીને અને તેને અનુસરતી
 રીતિએ જીવીને મરીએ, તો દેવલલ એવો મળે કે-જ્યાંથી
 જ્યાં શ્રી તીર્થંકરદેવ હોય ત્યાં જઈ શકીએ અને તેમ નહિ
 તો પછી જ્યાં શ્રી તીર્થંકરદેવ વિહરતા હોય તેવા સ્થલમાં
 મનુષ્ય તરીકે ઉત્પન્ન થઈએ. આજે આ સંકલ્પ કરવો છે ?
 અહીંથી આ કાલમાં તો મુક્તિ પામી શકાય તેમ છે જ નહિ
 અહીંથી મરીને ભવાંતરમાં જવાનું નક્કી જ છે. હવે જો
 ભવાંતરમાં જવાનું નક્કી જ છે, તો અહીંથી મરીને ક્યાં
 જવાની ઇચ્છા થાય છે ? કહો ને કે-જ્યાં ભગવાન શ્રી
 જિનેશ્વરદેવના ચરણની સેવા મળે ત્યાં ! શ્રી જિનમંદિરમાં
 જે કોઈ પુણ્યશાલી આત્માઓ પૂજા કરવાને જાય છે,
 તેઓને તો પ્રાયઃ ખબર જ હશે કે-પહેલાં અંગપૂજા
 કર્યા પછીથી અગ્રપૂજા કરાય છે અગ્રપૂજામાં અક્ષતપૂજાનો
 પણ વિધિ છે. અક્ષતપૂજા કરતાં શું કહેવાનો વિધિ છે ! એ જ
 કે-હું ચાર ગતિમાં ભટકી ભટકીને શ્રમિત થઈ ગયો છું.
 સાથીઓ કરો છો ને ઢગલીઓ કરો છો, તે શું છે ? એ કાંઈ
 રમકડાં કાઢવાનાં નથી એમાં ઉંડો હેતુ છે. સાથીઓ કરતાં
 પ્રાર્થના કરાય છે કે-આ ચાર ગતિનું માફ બમણુ છેઢાય. એ
 છેઢાયકયારે ? તો કે-સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્-
 ચારિત્રની આરાધના થાય ત્યારે ! એ રત્નત્રયીને આરાધીને આ
 સિદ્ધશિલા ઉપર પહોંચવાની મારી ભાવના છે. સાથીઓ કરવા
 દ્વારા એ જ સૂચવાય છે કે-ચાર ગતિમાં હું અનન્તાનન્ત કાલથી
 પરિભ્રમણુ કરી રહ્યો છું. હવે મારે એ પરિભ્રમણુને ટાળવું છે.
 એ માટે મારે આપની આજ્ઞા મુજબ સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન

અને સમ્યક્ચારિત્રની આરાધના કરવી છે, કે જે આરાધનાના પ્રતાપે હું સિદ્ધિશિલાએ પહોંચી શકું ! સાથીઓ કરતાં આવી મનોવૃત્તિ પ્રગટ કર્યા પછી પણ, ભાવપૂર્ણ કરતાં છેલ્લે ભાર-પૂર્વક માગણી કરાય છે. શી ? ધર્મની આરાધનાના કૃણ તરીકે કાંઈ માંગવું તે નિયાણું કહેવાય છે અને ભગવાનને તેનો નિષેધ કરેલો છે : છતાં આપણને માગણી કરવાની આજ્ઞા આપી છે, એટલે આપણે કહીએ છીએ કે—તહ વિ મમ હુઝ્જ સેવા, મવે મવે તુમ્હ ચલણાળં । ભવે ભવે મને તારાં ચરણોની સેવા મળે ! ત્યારે ચૈત્યવન્દન કરનારાઓને તો, જ્યારથી ચૈત્યવન્દન કરવાનું શરૂ કર્યું ત્યારથી, આ સંકલ્પ ખરો ને ? માની લઈએ કે—અત્યાર સુધી આ સમજ નહોતી, પણ હવે તો આ સંકલ્પ કરવો છે ને ? આજથી તો એટલું નક્કી કરો ! અહીંનું મરણ મુક્તિ આપવાને સમર્થ નથી, આપણે તો વહેલામાં વહેલી તકે એવું મરણ મેળવવું છે, કે જે મરણ મુક્તિવાળું હોય ! કેમ એમ જ ને ? તમને ડર મરણનો કે જન્મનો ?

સૌ મરણનો.

મરણનો ડર શા માટે જોઈએ ? જન્મ્યા એટલે મરવાનું તો છે જ ! મરણ એવું માગો, કે જે મરણ મુક્તિવાળું હોય અગર મુક્તિની સાધનામાં સહાય કરે તેવી ગતિને આપનારું હોય ! એટલે એ જ ઇચ્છા એક જ છે કે—મને શ્રી જિનના ચરણની સેવા મળે ! મારે માત્ર શ્રી જિનના ચરણની સેવા જોઈએ છે, એવો સંકલ્પ કરો ! જો આ સંકલ્પ દૃઢ હશે તો આપણે થોડા વખતમાં ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવની પાસે બેઠા હોઈશું.

ભગવાનની પહેલી સફલ દેશના :

ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા ઋજુવાલિકા નદીના તીરે કેવલજ્ઞાન પ્રગટાવીને, ત્યાં માત્ર કલ્પ પૂરતી જ પહેલી નિષ્કલ દેશના દર્શને, અપાપા નામની નગરીમાં પધાર્યા અને દેશના દીધી. એ દેશના સફલ ખની. એ દેશનાના સારને જણાવતાં, પરમ ઉપકારી - કલિકાલસર્વજ્ઞ - આચાર્યભગવાન - શ્રીમદ્ - હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ ક્રમાવે છે કે—

- “ અહો અપારઃ સંસારઃ, સરસ્વાનિવ દારુણઃ ।
કારણં તસ્ય કર્મેવ, હન્ત વીજં તરોરિવ ॥ ૧ ॥
- “ કર્મણા સ્વકૃતેનૈવ, વિવેકપરિવર્જિતઃ ।
કૂપકાર ઇવાયસ્તાદ્, ગતિમાન્નોતિ દેહમૃત્ ॥ ૨ ॥
- “ અપ્યુર્ધ્વગતિમાન્નોતિ, નિજેનૈવ હિ કર્મણા ।
પ્રાસાદકારક ઇવ, શરીરી વિશદાશયઃ ॥ ૩ ॥
- “ પ્રાણાતિપાતં નો કુર્યાત્, કર્મબન્ધનિબન્ધનમ્ ।
સ્વપ્રાણવત્પરપ્રાણ, - પરિત્રાણપરો ભવેત્ ॥ ૪ ॥
- “ ન મૃથા જાતુ ભાષેત, કિંતુ ભાષેત સૂત્રતમ્ ।
પરપીડા પરિહરન્, નાત્મપીડામિવાંગવાન્ ॥ ૫ ॥
- “ અદત્તં નાદદીતાથ, બાહ્યપ્રાણોપમં નૃણામ્ ।
અર્થં હિ હરતા તેષાં, વધ એવ કૃતો ભવેત્ ॥ ૬ ॥
- “ મૈથુનં ન વિદધ્યાચ્ચ, બહુજીવોપમર્દકમ્ ।
બ્રહ્મેવ કુર્યાત્તત્પ્રાજ્ઞ, પરબ્રહ્માનિબન્ધનમ્ ॥ ૭ ॥
- “ પરિગ્રહં ન કુર્યાચ્ચ, પરિગ્રહવશેન હિ ।
ગૌરિવાધિકમારેણ, વિધુરો નિપતત્યથઃ ॥ ૮ ॥
- “ ઇતાન્પ્રાણાતિપાતાદીન્, સૂક્ષ્માંસ્ત્યક્તું ન ચેત્ક્ષમાઃ ।
ત્યજેયુર્બાદરાસ્તર્હિ, સૂક્ષ્મત્યાગેઽનુરાગિણઃ ॥ ૯ ॥

સંસાર સાગરની જેમ ભયંકર છે :

મનુષ્ય માત્રે શું શું કરવું જોઈએ અથવા તો ક્યાં ક્યાં પાપકર્મોનો ત્યાગ કરવો જોઈએ અને તેમ કરવાની જરૂર શી છે, તે ટુંકમાં આ દેશનામાં સમજાવી દીધું છે. મુક્તિમાર્ગની આરાધના કરવા દ્વારા મુક્તિમાર્ગને સ્થાપવાનું સામર્થ્ય મેળવીને આવેલા હોઈને, છેલ્લે છેલ્લે કરવા યોગ્ય પણુ કરીને મોક્ષની સીડી ઉપર ઉભેલા ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માએ જગતના જીવોને જે, સંદેશો અથવા ઉપદેશ આપ્યો, તેમાં સૌથી પહેલી જ વાત એ ફરમાવી કે—અપાર એવો આ સંસાર ભયંકર છે. એ આત્માઓને સંસાર ભયંકર તો એ સમ્યક્ત્વ પામ્યા ત્યારથી લાગેલો હોય છે. સંસાર ભયંકર લાગ્યો કે ભવ ગણાવા માંડ્યા. ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવના પણુ ભવોની ગણુના તો એ તારકોના આત્માઓ જે ભવમાં સમ્યક્ત્વ પામે છે તે ભવથી જ થાય છે. ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માના સત્તાવીસ ભવગણાય છે, તે શાથી? ભવ તો અનંતા થયા છે, પણુ ગણુના સત્તાવીસની; કેમકે—ઉત્તમ કોટિનું સમ્યક્ત્વ પામ્યા પછી મોટા ભવ સત્તાવીસ થયા છે. એમાંય એ તારકોના આત્માઓ જ્યારે શ્રી તીર્થંકરનામકર્મની નિકાચના કરે છે, ત્યારે તો તેમને આ સંસાર કેવો લાગે છે? સંસારમાં મોટામાં મોટો સુખી ગણાતો પણુ એમને દુઃખી તરીકે લાસે છે. સંસારના સુખી અને દુઃખી સૌ કોઈને સંસારથી છોડાવી ને મુક્તિ પમાડવાની ઈચ્છા તે તારકોના અન્તરમાં ઉત્કટપણુ પ્રગટે છે. એ ઈચ્છાના ફલને પામીને એ તારકો જગતના જીવોને સંસારથી છૂટવાનો અને મુક્તિને પામવાનો સંદેશ આપે છે—સંસારથી છૂટવાનો અને

મુક્તિ પામવાનો માર્ગ બતાવે છે. ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માએ પણ પહેલું એ જ કહ્યું કે—સંસાર સાગર જેવો ભયંકર છે.

સંસારનું કારણ કર્મ છે :

અપાર એવો આ સંસાર સમુદ્રની જેમ ભયંકર છે એ વાત સાચી છે, પણ સંસારને ભયંકર બાણીને ગભરાઈ જઈ એ તો કામ ન ચાલે. આજે ભયંકર એવા પણ સાગરને તરી જવાની કેટકેટલી યોજનાઓ વિદ્યમાન છે? સાગર ભયંકર હોવા છતાં પણ, નૌકાઓ આદિની સહાયથી આજે હજારો ને લાખો મનુષ્યો ધારેલ બંદરે પહોંચે છે અને ધાર્યાં કામ કરે છે, એ આપણે બાણીએ છીએ. ગરજ જાગે, અર્થાપણું પ્રગટે, એટલે મુશ્કેલ પણ સહેલું બને. એ જ રીતિએ સંસારને ભયંકર બાણીને આપણે જરાય ગભરાઈ જવાનું હોય નહિ ભગવાને અને ભગવાનના કહ્યા મુજબ સર્વ મહાપુરુષોએ પણ સંસારને ભયંકર કહ્યો છે, પણ તે શા માટે? જગતના જીવોને ગભરામણમાં મૂકવાને માટે નહિ, પણ ચેતવવાને માટે! તમારે ચેતવું છે કે ભયંકર સાંભળી ગભરાઈને ભાગી જવું છે? સંસારને ભયંકર કહેનારે ગભરાઈને કંપતે કંપતે કહ્યું નથી. કોઈ પણ માણસ આપણે જે જગ્યામાં સુખે બેઠા હોઈએ તે જગ્યાને કંપતો કંપતો ભયંકર કહેવા આવે, તો તો સુખમાં પથરો પડ્યો એમ લાગે, પણ આમાં તેવું નથી. જ્ઞાનીઓ તો ભયંકર સામે આંખ રાખીને, એ ભયંકરને ભયંકર તરીકે ઓળખાવીને, ભયંકરથી કેમ છૂટાય તેવો રસ્તો પણ બતાવે છે. કહે છે કે—ઠાણુ એવો જે સંસાર, તેનું કારણ કર્મ છે. આપણે માટે સંસારસાગર ભયંકર

રહ્યો છે અને રહેશે, તો તે આપણા કર્મના બળે જ ! મોટું પણ
 ઝાડ મોટું થયું શાથી અને ટકે છે શાથી ? ખીજ વિના ઝાડ
 થાય નહિ અને મોટું પણ ઝાડ ખીજ વિના ટકી શકે નહિ.
 ઝાડ ગમે તેટલું મોટું હોય, પણ તેનો વગર હથીયારે પણ
 નાશ થઈ શકે છે. માત્ર મૂળમાં દેવતા મૂકવાની જરૂર. જે
 ઝાડનું મૂળીયું ખતમ થઈ જાય, તે ઝાડ ખલાસ જ થઈ જાય.
 વૃક્ષનું કારણ મૂળીયું છે અને એ મૂળીયું બળે એટલે ઝાડ
 થોડા વખતમાં જ સાફ ! એ જ રીતિએ સંસાર ભયંકર છે,
 પણ તેનું કારણ કર્મ છે. સંસારના કારણભૂત કર્મને સાફ
 કરવા માંડો, એટલે સંસાર સાફ થવાનો જ. કર્મના ઘણા
 ભેદો-પ્રભેદો છે અને કલ્યાણના કામી આત્માઓએ તે પણ
 જાણી લેવા જોઈએ, પણ અત્યારે તે કહેવાનો અવકાશ નથી.
 આથી ટૂંકમાં વાત એટલી કે-ભયંકર એવા પણ સંસારનું
 કારણ કર્મ છે, માટે ભયંકર સંસારથી મુક્ત બનવાની ભાવના-
 વાળા મહાનુભાવોએ કર્મનો નાશ કરવાનો-કર્મથી સર્વથા
 રહિત બની જવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

આપણે આપણા કર્મથી જ ઉંચે કે નીચે
 જઈએ છીએ, માટે વિવેકી બનો !

કર્મનો નાશ કરે કોણ અને કર્મને જીવંત રાખે કોણ ?
 એ માટે બે પ્રકારના આદર્શની કલ્પના થઈ શકે. એક વિવેક-
 વાળો અને એક વિવેક વિનાનો. વિવેકવાળો કર્મરહિત બને
 અને વિવેકવિહીનનું કર્મ જીવંત રહે એટલે એનો ભયંકર
 સંસાર પણ જીવંત રહે ! અહીં વિવેકરહિતની અને વિવેક-
 સહિતની ક્રિયાઓના પરિણામને સમજાવવાને માટે બે ઘણાંજ

સુંદર દષ્ટાન્તો આપવામાં આવ્યાં છે. આમ તો આ બે દષ્ટાંતો સામાન્ય લાગે તેવાં છે, લગભગ સૌને જાણીતાં છે, પણ તેનો કેવો સરસ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે એ જોવા જેવું છે. એક દષ્ટાંત કુવો ખોદનારનું છે અને એક દષ્ટાંત મહેલ ચણનારનું છે. કુવો ખોદનારો જેમ જેમ કુવો ખોદતો જાય, તેમ તેમ નીચે જતો જાય કે ઉપર આવતો જાય ?

સૌ નીચે જ જતો જાય.

અને મહેલ ચણનારો જેમ જેમ મહેલને ચણતો જાય તેમ તેમ ઉંચો જ ચઢતો જાય ને ?

સૌ હાથ

બેય ક્રિયા તો કરે છે, પણ એક પોતાની ક્રિયાના યોગે નીચે જતો જાય છે અને બીજો પોતાની ક્રિયાના યોગે ઉંચો ચઢતો જાય છે. આ બે દષ્ટાંતો આપવાપૂર્વક અહીં ફરમાવવામાં આવ્યું છે કે—વિવેકથી રહિત એવો જે આત્મા, તે પોતાના કરેલા કર્મથી જ, કુવો ખોદનારની જેમ અધોગતિને પામે છે અને નિર્મલ આશયવાળો વિવેકી આત્મા, પોતાના જ કર્ણથી, મહેલ ચણનારની જેમ ઉર્ધ્વ ગતિને પામે છે. તમારી ભાવના શી છે ? કુવો ખોદનારના જેવા બનાવની ઈચ્છા છે કે મહેલ ચણનારના જેવા બનાવની ઈચ્છા છે ? આપણે નીચે જવું કે ઉપર જવું તે આપણા હાથની વાત છે; કારણ કે—આપણી ક્રિયા જ આપણને નીચે કે ઉપર લઈ જાય છે ક્રિયા તો નિર્વિવેકી અને વિવેકી બંનેય કરે છે, પણ ઉંચે ચઢવું હશે અને ભયંકર એવા સંસારસાગરને તરી જવો હશે, તો વિવેકપૂર્વક ક્રિયા કરનારા બનવું પડશે. વિવેકી બનવાને માટે અંતઃકરણને

નિર્મલ બનાવવું પડશે. અંતઃકરણ નિર્મલ બન્યા વિના વિવેક પ્રગટે નહિ અને વિવેક વિનાની કોઈ પણ ક્રિયાથી ઉંચે ચઢી શકાય નહિ. અનાદિકાળથી લગભગ આપણે એવો જ ધંધો કરતા આવ્યા છીએ કે-જે ધંધો પ્રાયઃ નીચે લઈ જાય પણ ઉંચે ચઢવા દે નહિ. એમ ન હોત તો આપણે અત્યાર સુધી સંસારમાં રખડતા ન હોત. સંસારમાં રખડતાં રખડતાં કાંઈક એવું સાડું આપણા હાથે થઈ ગયું છે, હે જેના બળે આજે આપણે ઘણી ઘણી દુર્લભ સામગ્રીને પામ્યા છીએ. આ સામગ્રીને પામીને પણ આપણે વિવેકી ન બની શકીએ, શાનાથી ડૂબાય તથા શાનાથી તરાય એ સમજી ન શકીએ અને તજવા યોગ્યને તજવામાં તથા સાધવા યોગ્યને સાધવામાં પ્રયત્નશીલ ન બનીએ, તો આપણને મળેલી આ ઉત્તમ સામગ્રી પણ તારે શી રીતિએ? તરવાનું કે ડૂબવાનું આપણી ક્રિયાથી જ બને છે. કયી ક્રિયા ડૂબાવે અને કયી ક્રિયા તારે, એ જાણવા માટે વિવેકી બનવું જોઈએ. વસ્તુને તેના સાચા રૂપમાં પિછાણવી પડે. કહોને કે-‘અમે વસ્તુને ઓળખીએ તો સારા-ખોટાની અને તજવા-સેવવાની ઉપાધિ પેદા થાય ને?’ અમે વસ્તુને પિછાની તો ઘરબાર તજ્યાં અને એક માત્ર ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાને અનુસરવાનું પણ કર્યું. તમે વિવેકી બનો, તો તમને પણ ઘરબાર વિગેરે તજવા જેવું અને આ (સાધુપણું) સ્વીકારવા જેવું લાગ્યા વિના રહે નહિ. સાચી ઓળખાણ થઈ જાય. એટલે બધું સરખું ન રહે. કોઈ ઢબુ ને રૂપીઓ હાથમાં આપે અથવા પત્થર ને હીરો બતાવે, તો તેના સ્વરૂપને જાણનારો ઢબુને અને

રૂપીઆને તથા પત્થરને અને હીરાને સરખા જ કહે, એ બને ? સમઢશી હોય તે રાગ-ઢેષ ન કરે, પણ ઢબુ ને રૂપીઆ તથા પત્થર ને હીરો સરખી કિંમતના છે એમ કયા મોંઢે કહે ? ઢબુને અને રૂપીઆને તથા પત્થરને અને હીરાને જે કોઈ સરખી કિંમતના ન કહે, તેને તમે ડાહ્યો માનો કે મૂર્ખ માનો ? જે જેવું હોય તેને તેનાથી ઉઢ્ઢું કહેનારો મૂર્ખ જ મનાય ને ? ડાહ્યો તો તે, કે રાગ-ઢેષથી ખરડાય નહિ, પણ વસ્તુને વસ્તુસ્વરૂપે કહે. સઢથળું જ સરખું, એ ભાવના આજે અવિવેકે ઉત્પન્ન કરી છે. વિવેકી સઢથળું સરખું એમ ન માને, પણ જે જેવું હોય તેને તેવું માને. જ્યાં સુધી અવિવેક ટળે નહિ અને વિવેક પ્રગટે નહિ, ત્યાં સુધી સંસારનો માર્ગ છૂટે અને મોક્ષમાર્ગને હાથમાં લેવાય, એ ન બને. વિવેકી બનો અને સાચા-ખોટાનો શંભુમેળો કરો નહિ. ભયંકર સંસાર-સાગરથી નિસ્તાર પામવો હશે, તો સત્યને સ્વીકારવું પડશે અને અસત્યને છોડવું પડશે. વિવેકી આત્મા જ સત્યાસત્યનું પૃથક્કરણ કરી શકે છે અને તજવા યોગ્યનો ત્યાગ તથા સ્વીકારવા યોગ્યનો સ્વીકાર પણ વિવેકી આત્માને માટે જ શક્ય છે. ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માની આ પહેલી શિખામણ છે કે-વિવેકી બનો !

વિવેકીએ પ્રાણાતિપાતનો ત્યાગ કરવો :

હવે જે આત્માએ વિવેકી બને, તેમને હિંસા અને અહિંસા, સત્ય અને અસત્ય, ચોરી અને અચોરી, વિષયસેવન અને બ્રહ્મચર્ય તથા પરિગ્રહ અને અપરિગ્રહ-આ બે પંચકોમાંથી કયું પસંદ પડે અને કયું પસંદ ન પડે ? જગતમાં હિંસાહિં પાંચ પણ વિઢમાન છે અને અહિંસાહિં પાંચ પણ વિઢમાન છે.

ઁય વિઘમાન છે, પણ ઁમાંથી તમને કયુ પાંચક પસંદ છે? હિંસાદિ પાંચ પસંદ છે કે અહિંસાદિ પાંચ પસંદ છે? વિવેક હોય તો ઁક જ અવાજે ઁલાય કે-હિંસાદિ પાંચ પસંદ નથી અને અહિંસાદિ પાંચ પસંદ છે. હિંસાદિ પાંચ વિના નિર્વાહ શકય ન હોય અને હિંસાદિને સેવવાં પડે, તો પણ વિવેક હોય તો ઁમ જ લાગે કે-હિંસાદિ પાંચ સેવવા જેવાં તો નથી જ. સેવવા જેવાં તો અહિંસાદિ પાંચ જ છે ઁમ લાગવું જોઈઁ. જે કોઈ પુણ્યાત્મા વિવેકી ઁને, તે કર્મબન્ધના કારણભૂત પ્રાણિવધને કરવાનું પસંદ કરે નહિ. ભયંકર સંસારનું કારણ કર્મ છે અને તેવા કર્મના બંધનું કારણ પ્રાણીવધ છે. આથી વિવેકી આત્માને માટે પહેલી પ્રતિજ્ઞા ઁ છે કે-ઁ પ્રાણાતિપાતને આચરે નહિ.

સાધુપણા વિના આ પ્રતિજ્ઞા પળાય નહિ :

આ રજોહરણને લીધા સિવાય-સાચા નિર્ઘન્યજીવનને સ્વીકાર કયાં વિના, આ પહેલી પ્રતિજ્ઞા પળે તેમ નથી. હિંસાદિકના ત્યાગની પાંચેય પ્રતિજ્ઞાઁ ઁવી છે કે-ઁ પાંચેય પ્રતિજ્ઞાઁને જો પરિપૂર્ણ પાળવી હોય, તો સાચું-ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોની આજ્ઞા મુજબનું સાધુજીવન સ્વીકારવું જોઈઁ. અહીં આવેલાઁમાં પણ જેઁ માનપાનાદિના પૂજારી અથવા સત્ત્વહીન આદિ ઁને છે, તેઁ આ વેષને ધરનારા હોવા છતાં પણ પોતાની પ્રતિજ્ઞાઁનો તો ખુડદો જ કરી નાખે છે. ઁવા પાપાત્માઁની વાતને આગળ ન કરતા. કહેવાય છે કે-જ્યાં ગામ હોય ત્યાં ઢેડવાડો પણ હોય. ઁવાઁને જોઈને તમારી દષ્ટિને નહિ જ બગાડવી જોઈઁ.

એવાઓને જોઈને સઘળાને એવા માનવા અને કહેવા, એ કામ ડાહ્યાઓનું નથી પણ મૂર્ખાઓનું છે. બજારમાં ચાર લૂચ્યા હોય તેમને જોઈને જો કોઈ આખા બજારને લૂચ્યું કહે, તો તમે મારવા જ ઉઠો ને? એના એ તમે થોડાક વેષધારીઓના નામે આખા સાધુસમુદાયને માટે ગમે તેમ બોલો, તો એ શું કહેવાય? એમાં પણ વિવેકી બનવું જોઈએ. હિંસાદ્વિ પાંચના સર્વથા ત્યાગની પ્રતિજ્ઞાઓને પાળવાને માટે આ સાધુપણના જેવું એક પણ ઉત્તમ સાધન નથી. ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવોની આજ્ઞા મુજબ સાધુજીવનને સ્વીકારીને તેના પાલનમાં જ સજ્જ બન્યા રહેનારા મહાત્માઓ હિંસાદ્વિથી જેવા પર રહી શકે છે, તેવા અન્ય કોઈ રહી શકતા જ નથી અને એ કારણે જ ભગવાને દીક્ષા કહો કે પ્રવજ્યા આદિ કહો, તેને આદિમાં ઉપદેશી છે. કોઈના પણ પ્રાણનો નાશ કરવો, એ હિંસા છે. કોઈને ય કલેશ પામાડવો, દુઃખ લગાડવું—એ વિગેરે પણ હિંસા છે. આ હિંસાથી વિવેકી એવો પણ ગૃહસ્થ કેમ જ બચી શકે? તેને અનેકોની હિંસાનો પ્રસંગ આવવાનો સંભવ હોવાથી, જ્યારે જ્યારે તે વિચારે, ત્યારે ત્યારે તેને એમ થાય કે-‘ક્યારે આ ગૃહવાસ છુટે અને ક્યારે સાધુ બનાય?’ આ ભાવનામાં રમતા વિવેકી આત્માઓ સામર્થ્ય મેળવી સાધુપણને સ્વીકારે છે. જે કોઈ સાધુ બન્યા તેને બાયડી મળી નહિ, પૈસા મળ્યા નહિ માટે સાધુ બન્યા, એ વાત ખોટી છે. એવું માનનાર અને બોલનારાઓએ આજે પ્રતિજ્ઞા કરવી જોઈએ કે-‘અત્યાર સુધી અમારી ભૂલ થઈ અને હવે કદિ પણ એવું અમે માનીશું

કે બોલીશું નહિ.’ સંસારમાં એવા ઘણા છે, કે જેમને ક્રમાતાં આવડતું નથી, છતાં તેઓ સાધુ બનતા નથી. જેમને બાયડી નથી મળી, તેમને ય એમ થાય છે કે-આજે નહિ તો કાલે મળશે. બાયડી અને પૈસા વિગેરે ન મળે તો સાધુ બનનારા કેટલા અને દુરાચારી બનનારા કેટલા ? આશામાં ને આશામાં ઝુરનારા નમાલાઓને અહીં આવવાનું મન થતું નથી. વિપરીત ઉદ્દેશથી કોઈ અહીં ન જ આવે એમ નહિ, પણ કોઈ કોઈ એવા જણાય તેથી સમગ્ર સાધુસંસ્થાને કલંકિત ઠરાવવા તૈયાર થવું, એ કોઈ પણ શાણાને છાજતું કાર્ય નથી.

પ્રાણની ચિંતા :

વિવેકી આત્માઓએ પ્રાણાતિપાત નહિ કરવો જોઈએ અને પોતાના પ્રાણની માફક અન્યના પ્રાણનું રક્ષણ કરવામાં તત્પર બનવું જોઈએ. પોતાના પ્રાણની રક્ષાને માટે માણસ બહુ સાવધ રહે છે. આપણા પ્રાણ ઉપર કોઈ પ્રહાર ન કરી જાય, તેની ચિંતા કેટલી ? પ્રહાર કરવાની વાત તો દૂર રહી, પણ કોઈ આપણા પ્રાણ ઉપર પ્રહાર કરવાનો વિચાર કરે છે, એવું જાણવામાં આવે તોય શું શું થઈ જાય છે ? કોઈને પોતાના ઉપર પ્રહાર કરતાં કે પોતાના ઉપર પ્રહાર કરવાનો વિચાર કરતાં અટકાવી શકાય તેમ ન હોય, તોય મનમાં ને મનમાં બબડે છે કે-અકર્મી ! આવું પાપ કરે છે તે ક્યારે છૂટીશ ? આમ થવાનું કારણ શું ? એ જ કે-પોતાના પ્રાણની ચિંતા ઘણી છે. તેવી ચિંતા જો બીજાઓના પ્રાણને માટે આવી જાય, તો જ પ્રાણાતિપાતવિરમણની પહેલી પ્રતિજ્ઞાનું અને બીજું પણ પ્રતિજ્ઞાઓનું સુંદર પ્રકારે પાલન થઈ શકે.

તમે વિચાર કરો કે-તમને જેટલી તમારા પ્રાણની ચિન્તા છે, તેટલી બીજાના પ્રાણની ચિન્તા છે ખરી ? અહીં ઝપાટા-બંધ આવીને બેસી જાવ છો, પણ નીચે જીવજન્ટુ હોય તો ? જાજમ પાથરનારને કહ્યું છે કે-પહેલાં જગ્યા ખરાબર બેઠું લે અને પૂંજી-પ્રમાણને પછી જાજમ પાથરે ? હિંસાથી બચવું હોય તો બેયા વગર બેસાય પણ નહિ. તમને કોઈકનો પગ લાગી જાય છે તો પણ કેવું થાય છે ? ત્યારે તમારા પ્રમાદથી જે જીવો કચરાઈ જતા હશે, તેમને કાંઈ નહિ થતું હોય ? તે નિર્બલ છે માટે જ તમે તેના તરફ બેઠરકાર રહો છો ને ? માણસને અડફેટ ન લાગે તેની ચિન્તા, સમજનો તો વળી વધારે ડર અને નિર્બલનો પ્રાણ જાય તેની ય પરવા નહિ ! આથી જ કહ્યું કે-જે પોતાના પ્રાણની માફક બીજાના પ્રાણને જાણે, તે તેનો પોતાનાથી નાશ ન થાય તેની કાળજી રાખે, પોતાનાથી તેની હાનિ ન પહોંચે તેની કાળજી રાખે અને તેના પ્રાણનું રક્ષણ કરવામાં તત્પર બને.

અસત્યવાદનો પણ ત્યાગ કરવો :

આ પછી બીજી પ્રતિજ્ઞા અસત્યનો ત્યાગ કરવાની છે. ગમે તેવો પ્રસંગ આવી લાગે તોય અસત્ય બોલે નહિ પણ જે બોલે તે સાચું જ બોલે. ભગવાનનું શાસન જુઠું નહિ બોલવાનું વિધાન કરે છે કે સાચું બોલવાનું વિધાન કરે છે ?

સઠ સાચું બોલવાનું.

નહિ, જુઠું નહિ બોલવાનું. અનન્તજ્ઞાનીઓનું શાસન જેટલું સાચું તેટલું બોલવું જ એવું વિધાન કર્યું જ નહિ. એવું વિધાન કરવામાં આવે તો તે કોઈથી પણ પળાય નહિ.

કોઈને જેનાથી નુકશાન થાય તેમ હોય, તેવું સાચું પણ વિવેકીથી ઓલાય નહિ. એવું સાચું ઓલવું એ પણ પરમાર્થથી જુદું ઓલવા બરાબર છે. ઓલો તે સાચું ઓલો એમ કહેવાય, પણ બધું સાચું ઓલ્યા જ કરો એમ ન કહેવાય. જે કોઈ બધું સાચું ઓલવા જાય, તે બધું સાચું તો ઓલી શકે જ નહિ અને જે કાંઈ ઓલે તેનાથી કૈંકનું નિકન્દન કાઢી નાખે. તમે કહો છો ને કે-જે હોય તે સાચું કહી દેવું, પણ તમારા સંબંધી જાણનારો કોઈ જો તમારા સંબંધી જે કાંઈ હોય તે સાચું કહેવા માંડે, તો ઝેર ખાવાનો વખત આવી લાગે કે બીજું કાંઈ થાય ? સત્યના આગ્રહના નામે જેના-તેના સંબંધી સાચી વાત ઓલી નાખવાની વાયડાઈ કરનારો, પોતાની કેટલી વાતો છૂપાવે છે ? પોતાનાં મોટાં પાપો છૂપાવવાને માટે પણ ઢંભીઓ સામાન્ય પાપોની વાત કરે છે. સત્યભાષણની પ્રતિજ્ઞા નહિ, પણ અસત્યવાદવિરમણની પ્રતિજ્ઞા કરવાની આ પ્રતિજ્ઞા પણ ક્યારે પળાય ? પોતાની જાત જેટલી બીજાની જાત વહાલી લાગે તો ! આપણી પીડા જેવી પર પીડા લાગે, તો જ અસત્યવાદનો વાસ્તવિક રીતિએ ત્યાગ થઈ શકે. જુદું ઓલવું નહિ અને સાચું પણ તે નહિ ઓલવું કે જે કોઈનેય નુકશાન કરનાર હોય, ત્યારે ઓલવું શું ? તે જ સાચું ઓલવું કે જે સ્વ-પરને માટે હિતકારક હોય !

નહિ દીધેલું લેવું નહિ :

હવે ત્રીજું એ કહ્યું છે કે-નહિ દીધેલા અર્થને ગ્રહણ કરે નહિ. પ્રાણ જાય તો જવાદે, પણ ચોરી કરે નહિ. અર્થ

એ અગીઆરમો પ્રાણ છે, એવી માન્યતા ખરી ને ? કેટલાક તો એવા કે-આઠ આની પડી જાય તોય ખાવાનું ભાવે નહિ. ધનનો સંગ્રહ ખરાબ છે, ધન તજવા જેવું છે, પણ કોઈ ધનનો ત્યાગ ન કરે તો કાંઈ એનું ઘર ફડાય ? કૃપણ લક્ષ્મીને નથી છોડતા, માટે લક્ષ્મી છોડવાનો ઉપકાર કરવાને માટે એના ધનની ચોરી ન થાય. સમજવું જોઈએ કે-ખીચારો મોહમાં ફસ્યો છે, માટે છોડી શકતો નથી. ઉપકારની ભાવના હોય તો છોડવાનો ઉપદેશ અપાય, પણ લૂંટ ન ચલાવાય. ચોરી, એ પણ ખીજને મહાદુઃખનું કારણ બને છે. કેટલાકને તો એમનું ધન ચોરાય તે એમનો વધ કરવા જેવું લાગે. મોહ એવી ચીજ છે. આથી જ્ઞાથીઓ ફરમાવે છે કે-પોતાના દુઃખની જેમ પરના દુઃખથી ડરનાર વિવેકી આત્માઓ ચોરી પણ કરે નહિ.

મૈથુનનો પણ ત્યાગ કરવો :

ચોથું વિષયસેવન, એ પણ મહાઘાતનું કારણ છે. કામશાસ્ત્ર-કારોએ પણ એ વાત તો સ્વીકારી છે કે-મૈથુનથી ઘણા જીવોની હિંસા થાય છે. જ્ઞાનીઓ ફરમાવે છે કે-સ્ત્રીની યોનિમાં બે લાખથી નવ લાખ જેટલા તો ગર્ભજ જીવો હોય છે અને ખીજ પણ અસંખ્યાત જીવો હોય છે. લોઢાની નળી રૂથી ભરેલી હોય અને તેમાં જો ધગધગતો સળીયો નાખવામાં આવે, તો તેમાં રહેલું ૩ જેમ જોતજોતામાં સળગી જાય છે, તેમ માત્ર એક વારના વિષયસેવનથી અસંખ્યાત જીવોનો નાશ થઈ જાય છે. આથી કર્મબંધના કારણભૂત હિંસાથી ડરનારો આત્મા અપ્રદક્ષને પણ સેવે નહિ. ખરેખર 'પ્રદક્ષયર્થ' તે જ પાળી શકે,

કે જે વિષયરસથી છૂટે અને આત્મભાવમાં લીન બને! બ્રહ્મચર્યને પાળવાની ભાવનાવાળાઓએ પરબ્રહ્મમાં લીન બનવું જોઈએ. બ્રહ્મચર્ય એ પરબ્રહ્મ એટલે મોક્ષનું કારણ છે. મૈથુન એ સંસારનું કારણ અને બ્રહ્મચર્ય એ મોક્ષનું કારણ, માટે વિવેકી આત્માઓએ મૈથુનને પણ ત્યાગ કરવો જોઈએ અને બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું જોઈએ.

પરિગ્રહનો પણ ત્યાગ કરવો :

પાંચમી વાત એ કહી છે કે-પરિગ્રહ ન કરવો. તમને મળેલા પરિગ્રહે અને મેળવવા ચાહેલા પરિગ્રહે કેટલા બધા ઘેરી લીધા છે? દુનિયામાં કહેવાય છે કે-ગ્રહ નડે છે. વસ્તુતઃ ગ્રહ કાંઈ કરતા નથી. એ તો માત્ર શુભાશુભના ઉદ્યને સૂચવે છે. આમ છતાં પણ દુનિયા ગ્રહને ભૂંડા માને છે, જ્યારે પરિગ્રહ એ તો ખરેખર ઘેરનારો છે. અહીં ૦૧-૦૧૧ કલાક મોડું થાય તોય તે ખમાતું નથી, તે શાથી? પરિગ્રહનો જ ગ્રહ નડે છે ને? પરિગ્રહમાં રાચનારાઓ હિંસાદ્રિકથી પણ બચી શકતા નથી. પરિગ્રહને વશ પડેલા પ્રાણિઓ ઘોર પાપોને સેવનારા પણ બને છે. પરિગ્રહની વશતાથી ઘોર ઉલ્કાપાતો મચે છે. પરિગ્રહની વશતાથી વેર-ઝેર વધે છે અને સ્નેહ નાશ પામે છે. પરિગ્રહને વશ પડેલાઓ અવસરે કયા પાપથી છેટા રહી શકે છે? આથી જ અહીં કહે છે કે-બળ ઉપર જેમ અધિક ભાર લાદવામાં આવે, તો તે વિદુર બન્યો થકો નીચે પટકાય છે, તેમ પરિગ્રહના વશથી પ્રાણી નીચી ગતિને પામે છે. મહા પરિગ્રહીઓને માટે નરક સિવાય બીજો સ્થાન નહિ. આથી ભયંકર એવા સંસારસાગરથી પાર પામી જવાને ઇચ્છનારા વિવેકી આત્માઓએ પરિગ્રહનો પણ ત્યાગ કરવો જોઈએ.

સૂક્ષ્મપણે ન તજાય તો બાહરપણે તજો :

આ બધું વિવેકી આત્માઓને માટે કહ્યું છે. અવિવેકી આત્માઓ તો મૂર્ખ માન્યતાઓમાં રાચે છે અને ચલાવે રાખે છે. વિવેકી આત્માઓ શાનાથી અવનતિ અને શાનાથી ઉન્નતિ, એનો વિચાર કરે છે. આત્માનું હિત શાથી સધાય અને શાથી હણાય, એ વસ્તુનો યથાર્થપણે વિચાર કરીને હિતનાશકને તજવાનો અને હિતસાધકને આદરવાનો નિર્ણય વિવેકી આત્માઓ કરે છે. વિવેકી આત્માઓ સમજી શકે છે કે-હિંસાદિકનું સેવન એ હિતનાશક છે અને હિંસાદિકનો ત્યાગ એ હિતસાધક છે. આવું સમજવા છતાં પણ હિંસાદિકનો સર્વથા ત્યાગ કરવો, એ સૌને માટે શક્ય નથી. જેનાથી શક્ય હોય, તેણે તો હિંસાદિકનો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ. વિવેકી અને અવિવેકી-બન્ને પોતપોતાના કર્મથી જ. ઉંચે અને નીચે જાય છે, એમ ફરમાવીને ભગવાને તો વિવેકી આત્માઓએ હિંસાદિકનો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ એમ ફરમાવ્યું. હિંસાદિકનો સર્વથા ત્યાગ ત્યારે જ બની શકે, કે જ્યારે ગૃહવાસને તજીને સાચા નિર્ગ્રન્થજીવનો સ્વીકાર કરાય. ભગવાનની આ દેશનાનું શ્રવણ કરીને જેને ગૃહવાસનો ત્યાગ કરવાની તથા દીક્ષા લેવાની ભાવના થઈ હોય, તે પોતાનાથી શક્ય હોય તો ઝટ તૈયાર થાય.

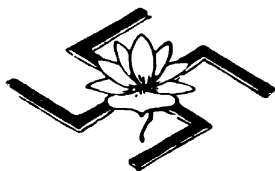
જેનાથી અત્યારે તે શક્ય ન હોય, તે આજથી-અત્યારથી જ તેને શક્ય બનાવવાના પ્રયત્નમાં લાગે. ભગવાન ફરમાવે છે કે-જેઓમાં આ પ્રાણુતિપાતાદિનો સૂક્ષ્મપણે ત્યાગ કરવાની શક્તિ ન હોય, તેવા આત્માઓ પોતાનામાં તેવું સામર્થ્ય

ક્યારે પ્રગટે એવી ભાવના રાખીને જેમ અને તેમ આગળ વધે, અનુરાગવાળા અને સૂક્ષ્મપણે પ્રાણાતિપાતાદિકનો ત્યાગ કરવાનું અને તેવા અનુરાગને ધારણ કરીને પ્રાણાતિપાતાદિકનો સૂક્ષ્મપણે ત્યાગ કરવાનું સામર્થ્ય નથી માટે તેનો બાદર પણ ત્યાગ કરે ! સૂક્ષ્મપણે ત્યાગ કરવાના અનુરાગને હૈયે ધરીને બાદરપણે ત્યાગ કરવો-મોટે મોટે અંશે પ્રાણાતિપાતાદિકનો ત્યાગ કરવો, કે જેથી સૂક્ષ્મપણે ત્યાગ કરવાનેનું સામર્થ્ય પ્રગટે અને તેવો ત્યાગ કરવાનો સમય ઝટ આવી લાગે ! આવી ભાવના હોય તો જ મોટે મોટે અંશે પણ પ્રાણાતિ-પાતાદિકનો સાચો ત્યાગ થઈ શકે.

ઉપસંહાર :

પ્રાણાતિપાતાદિકનો સૂક્ષ્મપણે ત્યાગ એ મહાવ્રતો છે અને તેનો બાદરપણે ત્યાગ એ આણુવ્રત છે. પાંચ આણુવ્રતોના સ્વરૂપની ખબર છે ? એય લીધાં નહિ હોય અને લીધાં હશે તોય પ્રાયઃ એવાં કે-ડાયરીમાં જ રહે ? એવું પહોળાણુ રાખ્યું હોય કે-પ્રાયઃ બધા ખેલ ખેલાય છતાં પ્રતિજ્ઞા તરફ નજર કરવાની જરૂર પડે નહિ. સૂક્ષ્મપણે ત્યાગ કરવાનો અનુરાગ હૈયે હોય તો એવું અને ? પ્રાણાતિપાતાદિકનો બાદરપણે કરેલો ત્યાગ પણ વસ્તુતઃ તેનો જ સફલ છે, કે જેના હૈયામાં પ્રાણા-તિપાતાદિકનો સૂક્ષ્મપણે ત્યાગ કરવાનો અનુરાગ હોય. આથી તમે સમજી શકશો કે-સાચા શ્રાવક બનવું હોય તો પણ સાધુપણાનો અનુરાગ તો જોઈએ જ. જેનામાં સાધુપણાનો અનુરાગ નથી, તે વસ્તુતઃ શ્રાવક નથી. ભગવાને ઉપદેશેલા પ્રાણાતિપાતાદિકના ત્યાગને જેઓ સંપૂર્ણપણે પાળે તેમની બલિહારી. આ વેષને

ધરવા છતાં પણ જેઓ મહાવ્રતોની ભાંગફેડ કરી નાખે છે, તેઓ દુર્ગતિને પામે તેમાં નવાઈ પામવા જેવું નથી. જેઓ મહાવ્રતોને સ્વીકારે અને સારી રીતિએ પાળે, તેઓ સદાને માટે વંદનીય છે. એમને વંદનીય માનનારાઓએ તેવી દશાને પામવાનો શક્ય પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. એ ન પળાય તો આ જીવન એળે જાય છે એમ માનવું જોઈએ. આવી મનોવૃત્તિ પ્રગટે, તો આજે જે કાંઈ ઉત્સવ કર્યો છે તે સફળ બને. નહિતર તો, આવા દિવસો ઘણા આવે, પણ કલ્યાણ થાય નહિ! આજે કલ્યાણકનો દિવસ છે અને કલ્યાણનો માર્ગ શો છે એ આપણે જોયું. કલ્યાણના કામી આત્માઓએ એ માર્ગને અનુસરવાનો પ્રયત્ન કરવો, એ તેમની ફરજ છે. સૌ કેઈ કલ્યાણના માર્ગને સમજે, કલ્યાણના માર્ગ પ્રત્યે આદરવાળા બનો અને કલ્યાણના માર્ગને સેવનારા બનીને કલ્યાણને પામે, એ જ આજના કલ્યાણકના દિવસની કલ્યાણકામના છે.

પ્રવચનભાગ – પુષ્પપરાગ

સુવાક્યો

— વિજયરામચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ

- ૦ આ સંસારના પુણ્યથી પણ મળતા જેટલા સુખો છે તેની ઇચ્છા જીવને પાપના ઉદયથી થાય છે, તે ઇચ્છા ખુદ પાપરૂપ છે અને તેનાથી નવા નવા પાપ જ બંધાય છે માટે આ સુખ ભુંડું છે. અસાર છે, દુર્ગતિમાં ભટકાવનાર છે.
- ૦ જે જીવોને આ સંસાર જેવો છે તેવો સમજાયો નથી, અને તેથી મોક્ષની ઇચ્છા પેદા થઈ નથી. તેવા જીવોને ગમે તેવી સારામાં સારી સામગ્રી મળે તો પણ તેનો રાગ અને તે રાગથી પેદા થતી રતિ આ શરીર પર હોય છે. શરીરના સુખના સાધનભૂત ધન પર હોય છે અને

ખેમાં સહાય કરનાર સ્વાર્થી કુટુંબ પર હોય છે. આ જ બહિરાત્માનું લક્ષણ છે.

- ૦ જ્યારે આ સંસાર જેવો છે તેવો જેને ઓળખ્યો છે તેવા સંસારી જીવોને સંસાર જરા પણ ગમતો નથી. મોક્ષે જ જવાની તાલાવેલી છે તેને શ્રી જિન પર, શ્રી જિનમત પર અને શ્રી જિનની જ આજ્ઞા પાળતા હોય તેવા સંઘ પર રતિ હોય છે. આ અંતરાત્માનું લક્ષણ છે.
- ૦ જેને સુખમય સંસાર ગમતો હોય તે જો સાધુ હોય તો સાધુ નથી. શ્રાવક હોય તો શ્રાવક નથી અને ધર્મ કરતો હોય તો તે વાસ્તવિક ધર્મી નથી.
- ૦ વિષયની પરવશતા અને કષાયની આધીનતા એ જ ખરેખરો સંસાર છે. આ જો અવગુણો જ જીવને અયોગ્ય હિંસક-જૂઠા-ચોર-બદમાશ બનાવે છે, સુખે જીવવા દેતા નથી, સુખે મરવા દેતા નથી અને મનુષ્ય જન્મને નિષ્ફળ બનાવી અનંતકાળ સુધી દુઃખના દરિયામાં જીવને ધકેલી દે છે.
- ૦ શાસ્ત્રે કહ્યું છે કે શરીરના સુખની ચિંતા કરનાર જીવ સુખશીલીયો છે તેના માટે સદ્ગતિ સુલભ નથી.
- ૦ ઓઘો તો વિશ્વાસનું ધામ છે. એ જોઈને જ સહુ માથા નમાવવા આવે છે. એ જેના હાથમાં હોય એને ગમે તે ઘરમાં જગ્યા મળી જાય. ઓઘો એવો વિશ્વાસ જન્માવે છે કે-આ રાખનાર રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ, રસમાંથી એકનોય ચોર ન હોય! આ વિશ્વાસનો ભંગ થાય એવું કરે, એ કેટલાં પાપ બાંધે? મુનિ તો તરે

અને તારે ! પરંતુ જે એ વેશને વફાદાર ન રહે તો, પોતે મરે અને ખીજને મારે. તમને ગમે એવી જ વાતો કહે, તેના ભગત કદિ બનતા નહિ. ત્યાગી તમને માન આપે તો તેનાથી સાવચેત થઈ જજો. સમજજો કે તેના ત્યાગમાં કંઈક પોલ હોવી જોઈએ.

- ૦ ‘શાસ્ત્ર શાસ્ત્ર’ શું કરેા છો ? એવું બોલનારા પણ કેટલાક સાધુ-વેશમાં જીવે છે. અને એને માથા નમાવનારા પણ આજે ઘણા જીવે છે. જે શાસ્ત્રના આધારે કુટુંબ-કબીલો તજ્યો, ઘરખાર તજ્યા, મા-બાપ છોડ્યા, એ શાસ્ત્રની વાત આવે ત્યારે ‘શાસ્ત્રની વાત વચ્ચે ન લાવો’-એમ બોલાય ખરૂં ?
- ૦ ષટ્કાયની હિંસાથી બચવા, ભગવાને અમને ઘરખાર છોડાવ્યા. ષટ્કાયની આટલી દયા ભગવાને ચિંતવી, પણ ષટ્કાય આપણા ઉપકારી છે-એવી વાત કોઈ જ્ઞાનીએ કોઈ શાસ્ત્રમાં લખી નહિ.

એકેન્દ્રિયને જગતના જીવોને જીવાડવાનું પુણ્ય પુણ્ય ન બંધાય, કારણ જગત ઉપર ઉપકાર કરવાનો એને ભાવ નથી. મિથ્યાત્વ, અવિરતિ અને કષાયનો ઉદય-જે પાપ બંધાવનાર છે-એ એને ચાલુ છે અને પુણ્ય બંધાવનારો ક્ષયોપશમ-ભાવ એનામાં છે નહિ.

- ૦ આજે જેટલી ધર્મ-સામગ્રી મળી છે, તેની અવગણના કરવાનો આજનો તમારો સ્વભાવ જોતાં એમ લાગે છે કે, તમે ભૂતકાળમાં જે ધર્મ કરીને આવ્યા છો, તે વિષ-મિશ્રિત ધર્મ હતો.

- ૦ આજે પૈસો વધે એટલે મકાન મોટું થાય, ફરનીચરના ઢગલા થાય, ખાનપાન ફરી જાય, રહેણી-કરણી બદલાઈ જાય. એ માણસ એટલો બદલાઈ જાય કે, એના સગા-બાપનો પણ એ નહિ-એવું લાગે?
- ૦ જ્ઞાન અને તમારી હાંશીયારીનો ઉપયોગ આજે મોટે ભાગે પાપમાં પાવરધા બનાવવામાં અને પુણ્યના કામને ઠોકરે ચઢાવવામાં જ થઈ રહ્યો છે.
- ૦ આખો દિવસ વિષયો ભોગવી શકાતા નથી. એટલે વિષયોથી થાકે, ત્યારે તમે કષાય કરો છો. આ બેથી નવરા પડે ત્યારે ‘વિકથા’ ચાલુ થાય છે. વચ્ચે વચ્ચે જરા નશો થાય છે. અને આ બધાંથી થાકે ત્યારે ‘નિદ્રા’ કરો છો. આ રીતે આ પાંચ-પ્રમાદમાં તમે પ્રમેદ માની રહ્યા છો.
- ૦ ભૂતકાળમાં કરેલાં પાપોથી દુઃખ આપનારા કર્મ બંધાયા છે. આ કર્મો મોડા આવીને હેરાન કરે, તેના કરતા જ્ઞાનીની આજ્ઞા મુજબ વહેલા ઊભા કરીને વેડી લેવા જ સાધુ, સાધુ થાય છે. સાધુવેશ મળતા જ પુણ્ય જગતું થઈ જાય છે. આ વેશથી સુખ-સામગ્રી જરૂર મળે, બધા બળજબરીથી એને આપવાં આવે. એ જે લે અને પછી મળેથી ભોગવે તે સાધુપણાંને સમજ્યો જ નથી !
- ૦ સાધુ અને શ્રાવક બંને મોક્ષ-માર્ગના મુસાફર છે. સાધુને કર્મો ચારી આપી એટલે એણે સંપૂર્ણ ત્યાગ કર્યો. શ્રાવકને કર્મો ઓછી ચારી આપી, જેથી એ ઘરમાં બેઠો છે. બાકી છે તો બંને મોક્ષ-માર્ગના મુસાફર જ !

- ૦ એકતા શબ્દ જોટલો મીઠો છે, એટલું જ એમાં ભારોભાર ઝેર ભળેલું છે. બધાં તીર્થંકરોએ-અબજોની સંખ્યામાંથી, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા-આ ચારને જ સંઘમાં લીધા, એકતાના નામે શંભુ-મેળો ન કર્યો. ઇન્દ્રો એમની સેવામાં હતા, બધાને લખપતિ કે કરોડપતિ બનાવી-બનાવીને તેમને સંઘમાં દાખલ કરી શકે એમ હતા. પણ ભગવાને આવી એકતા ન કરી અને આજના ડાહ્યાઓ ગમે તેવી એકતા કરવા મેદાને પડ્યા છે. એમની એવી એકતા તો ધર્મને લૂંટાવી નહિ દે શું ?
- ૦ શાસ્ત્ર કહે છે કે-એક પદ્ધતિમાં બધાં ધર્મ મૂકો અને બીજા પદ્ધતિમાં સાધર્મિક-ભક્તિ મૂકો, તો સાધર્મિક-ભક્તિનું પદ્ધતિ નીચે જાય. આનું કારણ શું ? એક જ કે-પહેલાં પદ્ધતિમાં તો માત્ર ધર્મ જ છે, જ્યારે બીજામાં ધર્મ અને ધર્મી બંને છે. આ શાસ્ત્રકથનનો ઉપયોગ કરતા પહેલાં ખૂબ જ વિચારવાનું છે. શું ધર્મ વિનાના સાધર્મિક હોઈ શકે ખરા ? ધર્મને વેચી દેનારાને સાધર્મિક ગણી શકાય ?
- ૦ નવકાર ગણે એ જૈન ! આ વાત આપણને કબૂલ છે. પણ એમ કહેનારને પૂછવું જોઈએ કે-નવકારને ગણનારો, નવકારમાં આવનારને ગાળ દે ખરો ? નવકારમાં શું આવે ? અરિહંત સિદ્ધ, આચાર્ય ઉપાધ્યાય અને સાધુ ! મોંથી નવકાર ગણે અને આ પાંચ પરમેષ્ઠિને દ્વંદ્વથી ન માને એ નવકારની મશ્કરી છે કે બીજું કંઈ ?

સાધર્મિ-વાત્સલ્યનો સાચો હેતુ તો એ છે કે-પૂરો ધર્મ નહિ પામેલા પામે, ઢીલા હોય એ મજબૂત થાય અને નવા જોડાય. આ હેતુ જળવાવો જ જોઈએ એને ધ્યાનમાં રાખીને જ સાધર્મિ ભક્તિનો લાભ શાસ્ત્રે કહ્યો છે. સાધર્મિ માટે પ્રાણુ દો, ઘરખાર તારાજ કરો, એની ના નથી. પણ જે સહાયથી ધર્મનો વિરોધ વધે, તેવી સહાય તો ન જ થાય. સાધર્મિનો મહિમા એનામાં રહેલા ધર્મને આધારી છે. ખીજ તે જ ભૂમિમાં વવાય, કે જ્યાં એ ફળે. પણ કંઈ કચરાવાળી ભૂમિમાં ખીજ વાવીને મરકી ન ફેલાવાય !

સાધુ તમારા મનને લગામ લગાડવા ઉપદેશ આદિ દે છે. પણ લગામ લગાડવા અહીં કેટલા આવે છે ? ઘોડા તો લગામમાં જ રહેવા રાજી હોય.

શક્તિ હોવા છતાં જે જીવે પોતાની સામગ્રીથી ભગવાનની ભક્તિ ન કરે અને પારકાની સામગ્રીથી પૂજા-ભક્તિ કરે તે બધા ભક્તિ કરવા લાયક ગણાય ખરા ?

શરીરને ધર્મસાધન માનનારો મજેથી ઘરમાં રહે તો તે મહાબદ્ધમાશ છે.

રાગ-દ્વેષ વિના જેમ સંસાર ચાલે નહિ તેમ રાગ-દ્વેષ વિના ધર્મ થાય નહિ.

વિષય-કષાય ભૂંડા લાગે અને ધર્મ સારો લાગે તો જે અનંતાનુંબંધીના કષાય સંસારમાં રખડાવનાર હતા, તે જ ધર્મમાં સહાયક થાય.

- ૦ ધન પરની મૂર્છા દુર્ગતિની ટિકિટ છે.
- ૦ કોઈની પણ અપેક્ષા રાખે તે અખળેપતિ હોય તો ય ગરીબ ! કોઈની અપેક્ષા ન રાખે તે શ્રીમંત !
- ૦ અમે પણ જો અનુકૂળતાના પૂજારી હોઈએ અને પ્રતિ-કૂળતાના વૈરી હોઈએ તો સાધુપણની વફાદારી ન જાળવી શકીએ.
- ૦ તમે પણ જો સુખના ભૂખ્યા અને દુઃખથી કાયર હો તો ભગવાનની ભક્તિ કરવા છતાં ભગવાનના ભગત નથી. અને સાધુની સેવા કરવા છતાં સાધુના સેવક નથી.
- ૦ દુઃખથી કાયર અને સુખનો ભિખારી સાધુ થાય તો ય નકામો. તે ભગવાનની આજ્ઞા પર કુચડો જ ફેરવે. ભગવાને જેની 'ના' કહી હોય તે કરતા તેને કંપારી ય ન આવે.
- ૦ સદ્ગુરુ જ તેવું નામ કે જે સુખને ભૂંડું જ કહે અને દુઃખને વેઠવા જેવું કહે.
- ૦ જે જીવો જાતને ઓળખે નહિ, પોતે કેવા છે તે જુએ નહિ; તે બહિરાત્મ દશામાંથી બહાર નીકળી શકે નહિ અને અંતરાત્મા બની શકે નહિ.

સંપાદક તરફથી :

પુસ્તકનું નામ છે- 'પ્રથમ દેશના !
તીર્થપતિ શ્રી મહાવીર પરમાત્માએ તીર્થસ્ત
દિવસે આપેલ પ્રથમ દેશનાનું' આછું પાતળું
પૂ. પ્રવચનકાર મહાપુરુષે આ પ્રવચનમાં

ચરમતીર્થપતિ શ્રી મહાવીરપરમાત્મા
સુદ ૧૩ના જન્મકલ્યાણકેના દિવસે અપાયેલ આ
પ્રવચનમાં ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્મા કોણ
હતાં ? કેવાં હતાં ? એ તારક તીર્થંકરદેવે આપણા
અને સમસ્ત વિશ્વના કલ્યાણ માટે શું શું કર્યું છે
અને શું શું કરમાવ્યું છે ? તે જાણવા માટે આ
પ્રવચનનું વાંચન અતિ આવશ્યક છે.

ભગવાનના જન્મકલ્યાણકેને બદલે જ્યન્તિનું
નામ આપી એ દિવસે ભગવાનના સંદેશ ફેલાવવાના
બહાના નીચે આજે અનેક પ્રોગ્રામો અને સ્વાર્થપોષક
ભાષણો થતાં દેખાય છે જેમાં ભગવાનની જ આજ્ઞા
વિરૂદ્ધ વાતો રજૂ થતી પણ જોવા મળે છે.

શ્રોતાઓ જો સજ્ઞાન બને તો આવા ભાષણો
કરનારાઓને સ્ટેજ પરથી નીચે ઉતરી ચાલતી પકડવી
પડે ને ભગવાન શ્રી તીર્થંકરદેવની થતી ધોર
આશાતના અટકી જાય.

ભગવાન શ્રી તીર્થંકરદેવનો સાચો સંદેશો
શું છે ? એ જાણવા આ પુસ્તક વાંચી જવા ખાસ
ભલામણ છે.

— મુનિ મુક્તિપ્રભવિજય